

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasından 25, onun siyasi və iqtisadi həyatında önemli rol oynayan “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasından isə 22 il keçir. Bu möhtəşəm hadisələr böyük bir insanın - ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Azərbaycan xalqının tarixən formalasmış ənənələri əsasında milli dövlətçilik modelinin yaranması, möhkəmləndirilməsi və ən başlıcası, qorunub saxlanılması yalnız XX əsrin sonlarına doğru - ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycana rəhbərliyi dövründə gerçekleşmişdir. Azərbaycan xalqı müxtəlif mərhələlərdə milli dövlət qurmaq əzmini və iradəsini nümayiş etdirse də, etiraf olunmalıdır ki, müyyəyen səbəblərdən yaranmış tarixi şansdan sonadək bəhrələnə bilməmiş, uğursuzluqlar məhz lider amili ilə şərtlənmişdir. Bu mənada ulu öndər Heydər Əliyev XX əsr Azərbaycan tarixində təkcə milli müstəqillik ideyasını praktik olaraq gerçekləşdirmiş fenomenal şəxsiyyət deyil, həm də yaratdığı dövləti böyük əzmlə hər cür qəsddən qoruyan, möhkəmliyini, dayanıqlığını temin edən, onun hərtərəfli inkişafı üçün iqtisadi, siyasi, hüquqi zəmin hazırlayan böyük rəhbər idi.

1993-cü ildə ölkə uçuruma getdiyi zaman Azərbaycan xalqı öz əfsanəvi rəhbərindən imdad gözləyərkən məhz bu duyğu-

Şarl de Qoll Fransa tarixinde fransızların şərəfini özüne qaytaran bir rəhbər kim qalır. Dağıdılmış Fransanın bir briqada generalı tərəfindən ayağa qaldırılması XX əsrin möcüzələrindən sayılır. Heç bir ordu sun maddi imkanları və ciddi məşhurluğu olmayan de Qoll dünyadan ən böyük qüvvəsinə - xalqın inam və əqidesini öz tərəfindən çəkməyi bacardı. Fransızlar "De Qoll gözə Fransa uğrunda qəhrəmanlıq etməyi övəzifesi olaraq göründü və o, bizim sahib olduğumuz tek bir ziyadır" deməyi çox sevərlər. Əger Şarl de Qoll Fransanın azadlıq yolunu işıqlandıran ən böyük fransız olaraq tarixdə qalmışdır, Heydər Əliyev də Azərbaycan tarixində Böyük Vətəndaş olaraq yolumuzu aydınlaşan parlaq bir ulu duza çevrilmişdir. Onun da nə ordusun, nə maddi imkanları vardı. "Mənim əsas silahım Sözdür" deyərdi. Bu silah sayesində ulu öndər insanlara özlərinə güvenməyə öyrətdi və xalqı inandırdı ki, Azərbaycanın gələcəyi də, onun iqtisadiyyatı və medəniyyəti də öz əlinindədir. O, xalqa bu zamanı qədər misli görünməmiş bir imkanı imkansızı əldə etmə inamını təqdim etdi. Onun tükənməz enerjisi, optimizmi, pragmatizmi və millətinə sonsuz inamı milli dincəliliğimizin temelini qoydu. Sanki bu böyük şəxsiyyət dünyaya bir milləti qurtarmaq missiyasını həyata keçirmək üçün ulu Tanrı tərəfindən göndərilmişdi.

yə soruşdu. Təmsilçi "Mənim köməkçim və tərcüməcimdir" dedi. Heydər Əliyev gülümşəyərək ona "Köməkçilərimizi dəyişəkmi?" deyə təklif etdi. Norveçli bu yumorunu anlamayaraq: "Yox-yox, bu, mümkin deyil", - dedi. O zaman Heydər Əliyev bir az düşünürək: "Siz haqlısınız, bu, ədalətsiz mübadilə olardı. Sizin köməkçiniz gözəl bir xanımdır, mənimki isə o qədər də gözəl işlidir, üstəlik də kişidir. Ona görə mən köməkçimin üstündə bir də şöbə müdürüni təklif edirəm", - dedi və əlavə etdi: "Mənca, heç də pis mübadilə deyil". Heydər Əliyev norveçli təmsilçinin bu "təklifdən" əsəbiləşdiyini görünçə yanındakı nazirinə döndü ve "İşin xatirinə səni də bu gün qurban verməli olacağam" dedi. Bu sözləri tərcümə edincə norveçli, nəhayət, Heydər Əliyevin incə yumorunu anladı, gülməkdən uğunub ulu öndərə ya-naşaraq dedi: "Siz bütün dünyada böyük siyasi xadim olaraq tanınırsınız. Amma mən indi anladım ki, qeyri-adi bir insanla qarşılaşırıam. Mən Sizi özüüm yaxşı bir dost görmək istərdim". Heydər Əliyevin bu addımı, bəlkə də, siyasi ənənələr çərçivəsinə siğmayan hərəket kimi görünə bilərdi. Amma bu davranışın siyasi qanun və ənənələri özü yaradan dünyamıqyaslı nadir bir siyasetçinin xəyal məhsulu idi. Bu, sadəcə bir yumor deyildi. Büyük bir şəxsiyyətin, mürəkkəb vəziyyətdən çıxış yolu tapan qüdrətli intellektin bir təzahürü idi. Əger dahilik bütün imkanları sonuna qədər istifadəetmə qabiliyyətidirsə, Heydər Əliyev, şübhəsiz ki, dahi idi.

1981-ci ilde keçmiş Kirovabad (indi Gəncə) şəhərini iki rayona ayırmak məsələsi müzakirə olunurdu. Moskvadan rayonların birinə Proletar, ikincisine Lenin adı verilməsi təklifi gəlmişdi. Amma şəhərin hər sakininin qəlbində bir arzu vardı: şəhərin qədim adı - Gəncə bərpa olunsun. Kommunist rejiminin hökm sürdürüb

Seminar bitdiğinden sonra Novikov öz xatırılmasını danışmağa başladı. Sovet siyasi nomenklaturasına karşı mənfi münasibətini söyləyərkən birdən "Amma şəxsiyyətinə böyük hörmət bəslədiyim Heydər Əliyev istisna təşkil edir" dedi və bir ehvalatı təfsilatı ilə söyleməyə başladı. 1977-ci ilde Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinə məşhur bir fizika alimini rektor təyin edirlər. Bu rektor başqa vəzifələri de olduğu üçün universitetlə az maraqlanırdı. Ali məktəbin alımları müxtəlif instansiyalara şikayət etsələr də, heç bir neticeyə nail ola bilmirdilər. Çünkü rektoru Siyasi Büronun güclü bir üzvü müdafiə edirdi. 1984-cü ildə Heydər Əliyev Siyasi Büroya seqildikdən sonra Moskva Dövlət Universitetindən gələn məktublarla maraqlanmağa başladı və bir müddət sonra rektoru Mərkəzi Komitəyə dəvət etdi. Heydər Əliyevin rektordan görüşü 20 dəqiqə sürdü. Kabinetdən çıxan rektor "Mən böyük intellekte sahib, təhsili dərindən anlayan bir şəxsiyyətlə görüşdüm və rektordan arılmagım doğru olardı düşünürəm" dedi və ərizəsini yazdı. Ölkənin məşhur alımlarının uzun illər boyu etdikləri şikayətlər nəticəsiz qaldığı halda Heydər Əliyev bu məsələni 20 dəqiqəyə necə həll etdi? Bu sualın cavabını indiyə qədər tapa bilmədim", - dedi S.P.Novikov.

2003-cü ilin dekabr ayında Heydər Əliyev əbadiyyətə qovuşdu. Əvvəller öz varlığı ilə insanları birləşdirən rəhbər indi de yoxluğunu ilə onları göz yaşlarına boğaraq birləşdirirdi. Rayonlardan, kəndlərdən axın-axın gələn xalq onu hər cür fəlakətdən qurtaran rəhbərini əbadiyyətə yola salırdı. Yüzillər keçəcək, Azərbaycan xalqı hər zaman ən ağır vaxtlarda onun yanında olan və öz həyatını milləti üçün qurban vərən böyük oğlunu şükrənlıqla xatırlayacaq, onu əbədi olaraq qəlbində yaşadacaq.

Heydər Əliyevin həyatdan getməsi ilə sanki Azərbaycan xalqı kimsəsiz qaldı. Xalqın dayağı ve ümidi ebediyətə qovuşdu. Amma Heydər Əliyevin surətinin sanki təkrarı olan, dərin intellektə, geniş dün-yagöruşünə, analitik zəkaya sahib bir şəxsiyyət Azərbaycan xalqının ümidi oldu. Bu şəxsiyyət İlham Əliyevdir. Tale qədirbilen Azərbaycan xalqına sanki bir təselli olaraq onu Heydər Əliyevin davamçısı kimi göndərmişdi. 2003-cü ildə Klivlenddə dahi Prezidentimizi ziyarət edən cənab İlham Əliyev təntənəli şəkilde bəyan etdi: "Cənab Prezident, mən Sizin ümidiñizi doğruldacağımı ve xalqa sədaqətlə xidmət edəcək bir Prezident olacağımı söz verirəm". Həyat Azərbaycan Prezidentinin ulu öndərə verdiyi sözü şərəflə yerine yetirdiyinin şahidi oldu. O, hər bir azərbaycanlının Prezidenti olduğunu, respublikanı sürətlə inkişaf edən bir ölkəyə çevirdiyini isbat etdi. Azərbaycanın tarixində bu qədər ince zövq və zərifliklə inşa olunmuş binalar, yollar, körpülər və s. olmamışdır. Ölkə başçısı İlham Əliyev əfsanəvi Prezidentimizin müdrük siyasetinə yeni nəfəs getirdi. Onun dövründə Azərbaycanın keçid dövri tamamlandı və ölkə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu. Azərbaycan bütün Cənubi Qafqazın ÜDM-nin 80 faizi ni verərək regionun liderine çevrildi. 2011-ci ildə BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçildi. Prezident İlham Əliyevin düşünülmüş və tarazlaşdırılmış siyaseti nəticəsində mühüm siyasi və iqtisadi problemləri həll etmək üçün böyük dövlətlərin (Rusiya, Fransa, Türkiyə, İran, Çin və d.) başçıları Azərbaycana gəlməyə başladılar. 2014-cü ildə Bakıda keçirilən humanitar foruma 15 Nobel mükafatçısı qatıldı. Azərbaycan öz peyklərini orbitə çıxardı. Dünyada sayca kiçik olan çox az ölkə var ki, öz peyki olsun. Azərbaycan yalnız regional deyil, həm de dünyamıqyaslı böyük layihələr həyata keçirir. Transanadolu, Transadriatik layihələri burlara misaldır. Ölkə ən yüksək səviyyədə 1 Avropa Oyunlarına evsahibliyi etdi. Azərbaycan idmançılarının xeyalları həyata keçdi. Bu gün üçrəngli bayraqımız dünvə arenalarında qururda dalğalanır.

ya arenalarında qırurla dalgalanır. Dəməir iradesini heç bir qüvvənin qıra bilmədiyi Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın ərazi bütövülüyü uğrunda əzmlə mübarizə aparır. Heyatda qarşısına qoyduğu ən çətin problemləri həll edən ulu öndər Heydər Əliyevin bir böyük arzusu vardi. Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarının geri qaytarılması ve köçkünlərin öz doğma evlərinə dönməsi. Əminlik ki, Azərbaycan torpaqlarına bu böyük səadət gələcək. Bu inamı bizlərə ruhu torpaqlarımız üzərində dolaşan ümummilli liderimizin əmanət etdiyi üçrəngli bayraqımızı Dağılıq Qarabağ torpaqlarına sancacaq Prezident İlham Əlivevin qüdretli əli, müdrük siyassə-

ebedi yaşar

İç öz mədəniyyətini necə sevmeli, bu sevinçinin, saygıının hər hansı nomenklatur üzündə olduğunu övrətmək imkanını aks etməyi.

Dəbi Cörcüll deyirdi: "Biz hər yerde

Dahi Çörçill deyirdi: "Biz hər yerde mübarizə edəcəyik və heç bir zaman teslim olmayıcağıq". Bu fikir sanki tarixdə daim mübarizələrdə olan ve hər zaman qalib gələn Heydər Əliyevin həyatını eks etdirir. Onu heç nədən çəkinmədən, qorxmadan xalqı və ölkəsi üçün cəsarətli adımlar atmağa vadar edən nə idi? İntellektimi? Xarakterimi? Belkə taleyiñe hükk olunmuş alın yazısımı? Bura onun güclü xarakterini, özünəninəməni, neyi nə zaman etmə fəhmini də əlavə etsək, gördüyü işləri qismən də olsa anlayarıq. Kromvelin dəmir yumruğu, Bismarkın qavrama qabiliyyəti onun dövlətçilik anlayışı ilə birləşərək bir zamanlar Linkoln Amerikani, Bismark Almaniyani qoruduğu kimi, Heydər Əliyev de Azərbaycanı qoruyub saxlayaraq parçalanmaqdən xilas etdi.

Heydər Əliyevin fitrətində Tanrıdan gələn iki özəllik də vardı: heç bir zaman sarsılmayan inamı və fenomenal yaddaşı. O, uzun illər öncə baş verən hadisələri bütün ayrıntılarına qədər hafizəsində saxlaya biliirdi. Müharibədən sonrakı ilk illərdə Naxçıvanda işləyən gənc bir həkim məktəbdə müəllimi olmuş və ailəsi çox çətin vəziyyət-

de yaşayan bir qonşusunun isralı xahişiyə onun oğluna xəstəlik haqqında arayış verir. Gənc olmasına baxmayaraq, bu həkim Naxçıvanda namuslu və yüksək həkimlik adını qazanmışdı. Bir müddətdən sonra həmin həkim DTK-ya çağrırlar və zabit Heydər Əliyev ona "Bu arayışı siz vermisiniz?" deyə soruşur. Həkim: "Bəli, men vermişəm", - deyir. Zabit: "Arayış həqiqətə uyğundurmۇ?" soruşanda həkim "Xeyr" cavabını verir və hadisəni olduğu kimi danişir. Zabit bir az düşünür və arayışı oradaca cırıb ataraq deyir: "Siz Naxçıvanda məşhur həkim, namuslu və düzgün bir insan kimi tanınırsınız. Bir daha belə işlər etmeyin".

respublikanın tanınmış akademiki adını qazanır. Arayış hadisəsindən 28 il keçdiq-dən sonra akademik Bakının böyük tibb mərkəzlərindən birine rəhbər vəzifəyə irəli sürürlür. Bütün müsahibələrdən uğurla keçən akademiki təbrik edən Heydər Əliyev ince bir tərzdə: "Ümidvaram, daha saxta arayışlar vermirsiniz" deyərək bir daha necə fenomenal yaddaşa sahib olduğunu göstərir. Mərhəmət bütün müqəddəs kitablarda bəhs edilən əsas mövzular-dan biridir. Məhz mərhəmət insanı ucaldır ve həmin sevincin hövəklüyünü göstərir.

Azərbaycan xalqına inamını sarsıda bilmədi. 1993-cü ildə yenidən hakimiyətə gələn böyük rəhbər millətin xilası və birliyi namine bir zamanlar onun siyasi olimpin zirvəsinə doğru irəliləməyinə mane olan bir çox insana mərhəmət göstərdi və əfv etdi. O, hamını milli birliyə çağıraraq məşhur kələmini söylədi: "Mən ömrümün qalan hissəsini də öz xalqımı bağışlayıram".

Heydər Əliyev düşdüyü dərin böhran dan çıxmışında milletə yardım etdi və Azərbaycanı sürətlə inkişaf edən sabit bir ölkəyə çevirdi. Bir həmrəylik simvoluna çevrilən Heydər Əliyev xalqın inamını özünə qaytardı və onun birliliyinin təməlini qoydu. Hər kəs böyük məsuliyyət hissi ilə arxasında möhkəm bir dəstəyin olduğunu dərk etdi. Rusiya Federasiyasının Prezidenti V. Putin onu "siyasi qaya" adlandırırdı. O həm siyasi qaya, həm də dövləti öz üzərində daşıyan bir təməl idi. Çətin və çox qarışıq zamanlarda iki dəfə iqtidara gələn Heydər Əliyevin zəruri olanı zamanda həyata keçirmek kimi bir fəhmi vardı. Gördüyü işləri ilahi bir sevgi ilə reallaşdırırdı. Öz xalqının mənəvi dəyərlərinə necə həssaslıqla yanaşmayı və qorumağı sovet dövründə belə böyük vətəndaşlıq hissi ilə nümayiş etdirirdi.

1993-cü ildə yenidən Azərbaycanın rəhbəri olduğu zaman Qərb mətbuatı yazdırdı: "Azərbaycan elə ağır vəziyyətdədir ki, onu Heydər Əliyev kimi nəhəng siyasetçi bəla qurtara bilməz". Amma ılıq önsiye

zamanda buna kimsenin cəsərəti çatmadı. Müzakirələr uzun sürdü, Gəncə adından başqa bütün adlar təklif ediliirdi. Nəhayət, Heydər Əliyev şəhərin feallarının Bakıya dəvət etdi. O, özünəməxsus səbirli hər kəsi dinlədi və sonra soruşdu: "Bütönpaqda doğulan böyük şair və mütefəkkirin adı nədir?" Anında cavab geldi: "Nizamı". "Nizamini bu dünyaya bəxş edən yerin adı nədir?" Zal bir səslə "Gəncə" dedi. "O halda rayonların birinin adı Nizami, digərininki isə Gəncə olsun" dedi. Beləliklə, rayonun birinə Gəncə adı verildi və nəhayət, şəhərin qədim adı özüne qaytarıldı. Ulu öndərin bu hərəkəti Moskva tərəfindən xoş qarşılanmadı. Amma kimse öz xalqına, onun mədəniyyətinə və tarixinə heyran olan həqiqi bir vətəndaşın bu hərəkətinin və təşəbbüsünün qarşısını alıbilmədi. Ulu öndər mənəvi dəyeri sovet ideologiyasından üstün tutdu.

1983-cü ildə Heydər Əliyev Sov.IKF MK Siyasi Bürosunun üzvü seçildi. O, Siyasi Büroya yeni ideyalar, praqmatizm və digər üzvlərə məxsus olmayan tebessümü getirdi. Heydər Əliyevin bütün çıxışları dərin mezmunu ilə seçilir, həll etdiyi məsələlər diqət çəkirdi. Onun məftunedici təbessümü isə her kəsi əsir alır, ciddi baxışları və tələbkarlığı insanları çalışmağa təşviq edirdi. Siyasi Büroda onun başladığı yaradıcılıq işi və praqmatiklik qısqanclığı qarşılandı. Və Heydər Əliyev Siyasi Bürodan uzaqlaşdırıldı. Tarix boyu Siyasi Büronun 177 üzvündən heç biri işdən çıxarılmadıqdan sonra siyasi olimpin zirvəsinə yüksələ bilmədi. Tək istisna Heydər Əliyev

aiddir. O, 1993-cü ildə xalq tərəfindən Azərbaycanın Prezidenti seçilərək en yüksək zirvəni feth etdi. Heydər Əliyev Siyasi Büronun üzvü olarkən Sovet dövlətinin elm və tehsil məsələlərini idarə edirdi. Aşağıda bəhs edilən əhvalatı bu sətirlerin müəllifinə Filds medalı (yaşı 40-i keçməyən riyaziyyatçılara verilən ve Nobel mükafatı ilə eyni dəyərde olan mükafatdır) və Lenin mükafatı laureati, akademik S.P.Novikov söyləmişdir. S.P.Novikov məşhur sovet riyaziyyatçısı, akademik P.S.Novikovun oğlu və SSRİ Elmlər Akademiyasının keçmiş prezidenti M.V.Keldişin bacısı oğludur. Özünəməxsus bir xarakteri olan S.P.Novikov ötən əsrin 70-cü illərində akademik Saxarovun başçılıq etdiyi insan haqları komitəsinin sədr müavini də olmuşdu. 1994-cü ildə İstanbulda Boğaziçi Universitetinin professoru kim çalışarken S.P.Novikovu seminarında mə

*Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq
Təşkilatının Parlament
Assambleyasının Baş katibi,*